

УДК 336.279

Суровцева О. – ст. гр. МОЗ-36м

Харківський державний університет харчування та торгівлі

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Безгінова Л.І.

Surovtseva O.

Kharkov State University of Food Technology and Trade

METHODICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF AN ENTERPRISE'S PROBABILITY OF BANKRUPTCY

Supervisor: PhD. In Economics, Associate Professor Bezginova L.

Ключові слова: підприємство, банкрутство, оцінювання

Keywords: enterprise, bankruptcy, evaluation

Завдання оцінки ймовірності банкрутства як самостійна проблема виникла в розвинених країнах після закінчення Другої світової війни внаслідок зростання числа збанкрутілих підприємств у зв'язку зі скороченням військових замовлень. У той період зросла актуальність визначення умов, що призводять підприємство до неспроможності, а також розпізнання її ранніх симптомів. Сьогодні проблематика банкрутства широко зачіпає актуальні питання економіки, фінансів, оподаткування, страхування, економічного і фінансового аналізу тощо.

Основними ознаками, що вказують на кризовий стан підприємства, є:

- різкі зміни в статтях балансу, звіту про фінансові результати;
- підвищення питомої ваги дебіторської заборгованості в активах, зміни в співвідношенні дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення кредиторської заборгованості;
- різке збільшення або зниження матеріальних запасів, грошових коштів на розрахунковому рахунку;
- зниження обсягів діяльності, низька заробітна плата;
- високий рівень комерційних і управлінських витрат;
- затримки з наданням фінансової звітності;
- призупинення поточних платежів;
- невиконання договірних зобов'язань, втрата основних постачальників і замовників;
- конфлікти у вищому керівництві, серед клієнтів і кредиторів;
- кардинальні зміни стратегії та інші.

Сучасна економічна теорія та господарська практика володіє широким спектром підходів до діагностики фінансово-економічного стану підприємства і визначення ймовірності його банкрутства. У міжнародній практиці для діагностики ймовірності банкрутства та виявлення ознак кризового стану підприємства широко використовуються математичні моделі, за допомогою яких формується узагальнений показник. Застосування таких моделей обумовлено низкою причин:

- можливістю оцінки фінансового стану з метою діагностики фінансової кризи, прогнозування банкрутства, оцінки зони ризику, в якій перебуває підприємство;
- наявністю невеликої кількості значущих показників, що забезпечує високу

точність результатів за низької трудомісткості їх використання;

- забезпечення моделями інтегральної оцінки і можливості порівнювати різноманітні об'єкти;

- доступністю інформації для розрахунку всіх показників та ін.

Перша група методик діагностики загрози банкрутства ґрунтується на однофакторному дискримінантному аналізі, в основу якого покладено сепаратне дослідження окремих показників та поділ досліджуваної сукупності підприємств на дві підсукупності залежно від значення обраного критерію. Найбільш відомою такою моделлю є система показників У. Бівера, яка заснована на твердженні, що значення фінансових показників у потенційно фінансово стійких та фінансово неспроможних підприємств будуть суттєво відрізнятися перед настанням фінансової кризи. У. Бівер запропонував п'ятифакторну систему показників для діагностики та прогнозування банкрутства.

Для даної моделі характерне не врахування різної важливості запропонованих показників під час діагностики та ступінь їх впливу на виникнення стану банкрутства підприємства. Недоліком її практичного застосування є можливість виникнення ситуації, коли значення одних показників говорять про позитивний розвиток підприємства, а значення інших – про кризу. У наслідок цього застосування методик, що ґрунтуються на однофакторному дискримінантному аналізі, може призвести до неточності та суб'єктивності результатів.

Дана проблема вирішується використанням численних методик багатофакторного дискримінантного аналізу, за якими загроза банкрутства підприємства визначається за допомогою єдиного інтегрального показника, отриманого шляхом синтезування низки фінансових коефіцієнтів, зважених через ступінь їх значення. Такий підхід дозволяє врахувати різні сторони господарської і фінансової діяльності підприємства – об'єкта дослідження та отримати кількісний висновок стосовно наявності або відсутності фінансової кризи, її посиленні або нейтралізації, ступеня близькості до банкрутства в динаміці.

Широко відомими моделями багатофакторного дискримінантного аналізу є модель Z-рахунку Е. Альтмана, модель Р. Таффлера і Г. Тісшоу, модель нагляду за кредитами Д. Чессера, модель Гордона Л.В. Спрінгейта, модель Дж. Фулмера та ін.

Не зважаючи на наявність позитивних моментів, застосування даних моделей у вітчизняній практиці дещо обмежено: по-перше, побудовою конкретних моделей відповідно до умов економічного розвитку певної країни в певний проміжок часу; по-друге, визначенням у моделях лише деяких ключових показників діяльності підприємства; по-третє, повторюваністю окремих показників у моделі, тобто наданням ними дублюючої інформації щодо оцінюваного явища.

В Україні підхід до визначення інтегрального показника на базі багатофакторного дискримінантного аналізу було застосовано під час побудови двофакторної Z-моделі на основі реальних даних металургійних підприємств, у Методиці інтегрального оцінювання інвестиційної привабливості підприємств і організацій, у моделі оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств, розробленої на основі аналізу фінансових показників 850 українських підприємств усіх видів економічної діяльності.

Враховуючи, що конкретні моделі дозволяють зробити адекватні висновки лише за конкретних умов функціонування підприємств, які досліджуються, існує необхідність розробки такої моделі діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, яка би не лише враховувала особливості їх господарської діяльності, але й специфіку певної галузі.